

Art
Restorers
Association

vereniging voor restauratoren en conservatoren

Bericht van de voorzitter

ARA Nederland is als betrekkelijk kleine restauratorenvereniging duidelijk groeiende. Even een korte schets van de ledenaanwas. Sinds de jaarvergadering 2012 zijn er 10 leden bijgekomen en sinds 2013, met name tijdens en na de Restauratiebeurs, nog eens 8 nieuwe leden. Sinds een jaar geleden dus 18 leden in totaal. ARA is gegroeid naar een vereniging van 70 leden. Ondertussen zitten er nog een 9-tal aanmeldingen in de pijplijn. En de verwachting is bepaald niet ondenkbaar dat daar het komende half jaar nog enkele tientallen aanmeldingen bij zullen komen. Als we 100 leden hebben, geven we een knalfeest ☺. Maar dit terzijde. Ook heeft de vereniging er 6 nieuwe registerleden bij gekregen. Daarover meer verderop deze nieuwsbrief.

Waarom is er de laatste jaren zo'n substantiële aanwas bij ARA?

Wel, om te beginnen wil ik als voorzitter mijn mede bestuursleden een pluim geven. Sinds 2010 is er, veel inzet geweest om de vereniging hernieuwd leven in te blazen. Dat is als onbezoldigd werk, naast het runnen van de eigen toko en wellicht nog andere levenstaken, soms geen sinecure. Edoch is de spirit zich voor de vereniging in te zetten en ARA beter op de kaart te zetten niet aflatend aanwezig. Maar er zijn natuurlijk ook externe factoren waardoor collega's in het land deze vereniging in het vizier krijgen. Niet in de laatste plaats komt dat door onvrede die collegae hebben met onze grote zuster Restauratoren Nederland. Zoals inmiddels bekend is, is er een hoop gedoe geweest rondom het restauratorlidmaatschap en de ambities van RN om landelijke invloed te krijgen middels een keurmerk voor restauratoren. Die procedure liep al bijna 4 jaar. Afgelopen 9 juli is deze procedure en het beoogde keurmerk afgekeurd door de Autoriteit Consument & Markt (ACM, voorheen NMa). Met de deadline van 15 oktober 2010 die RN had gesteld voor inschrijving voor de zogenaamde 'overgangsregeling' – waarna "verstrengde opleidingseisen" zouden gaan gelden – meenden vele restauratoren zich als een haas te moeten inschrijven vanwege dit met veel gewicht voorgehouden 'keurmerk'. Dit was een belangrijke oorzaak waardoor RN in die periode zo in ledenaantal is gegroeid. Nu de titel "restauratorlid" gebakken lucht blijkt te zijn geweest, hebben vele collegae er hun buik vol van en zien geen noodzaak meer om lid van RN te blijven.

Het moet mij van het hart dat mijn oorspronkelijk idee van mijn voorzitterschap erop was gericht om juist alle partijen bij elkaar te krijgen. Zo was het tripartiet overleg er voor bedoeld om rond de tafel te zitten en samen met RN te komen tot erkenning van één Restauratoren Register. Mooier kun je het niet hebben; één landelijk onafhankelijk register met daaromheen de belangenverenigingen die zich dan kunnen richten op andere meer vakinhoudelijke zaken en belangenbehartiging zoals BTW verlaging en dergelijke. Maar, nadat het ene bestuur van RN unaniem had ingestemd met het vervolgen van deze weg, moesten de andere twee participanten ARA en het Restauratoren Register toezien hoe RN met een haast compleet ander bestuur pardoos uit dit tripartietoverleg stapte. Dit met de motivatie dat RN toch haar eigen ambities wilde blijven volgen en coûte que coûte haar eigen keurmerk in de markt wilde zetten. Dit was een onaangename verrassing en een grote teleurstelling.

Heel duidelijk wil ik hier stellen dat de Besluitaanvraag die is ingediend bij de ACM gedaan is door een eigen RN lid. En ook dat de Besluitaanvraag pas het uiterste middel is geweest, nadat er binnen de vereniging herhaaldelijk was gewezen op de fouten in de procedure en nadat herhaaldelijk het advies was gegeven een jurist in de arm te nemen. Deze had het RN bestuur in een veel eerder stadium kunnen doen inzien dat dit 'keurmerk' en de eisen die aan de toelatingsprocedure werden gesteld wettelijk verre van in orde waren en bovendien concurrentiebeperkend werkten. Dat twee van de 'lastpakken' in de RN gelederen toevallig ook de voorzitter en secretaris van ARA zijn, wekt gemakkelijk de suggestie dat dit een ARA charge is geweest. Niets is minder waar.

Tegelijk is dit natuurlijk niet zo heel toevallig. Deze hele interventie is er om gegaan het ambitieuze en eenzijdige beleid van RN te stoppen. Dat beleid is er op gericht slechts een bepaalde groep restauratoren van dienst te zijn en op den duur toch een soort van elite te vormen van universitair afgestudeerden, waarmee RN als vereniging voldoet aan de eisen die de E.C.C.O. stelt. Anders gezegd, de restauratiekunde als ambacht, inclusief de generaties lang bestaande ervaring en knowhow, wordt onuitgesproken beschouwd als minderwaardig en moet wat RN betreft maar in het beroepenveld uitsterven. Als je nu kijkt naar het karakter en de sfeer van ARA en de leden waar zij uit bestaat – waaronder dus ook de genoemde 'lastpakken' – valt op dat het juist dit soort restauratoren is die er lid van zijn. In die zin zou je kunnen stellen dat ARA, zij het dan indirect, de belangen van haar leden heeft behartigd. En met spectaculair resultaat! In de kritiek van de Autoriteit Consument en Markt op het restauratorlidmaatschap van Restauratoren Nederland wordt het belang en de positie van de zelfstandige in de praktijk opgeleide restaurator met grote nadruk erkend.

Ik spreek de wens uit dat we in de nabije toekomst opnieuw om de tafel kunnen zitten teneinde een doorstart te maken met het Tripartiet en alsnog te komen tot een open en gezond beroepsklimaat.

Erick Douwes

Sinds de Restauratiebeurs 2013 zijn er de volgende nieuwe leden bijgekomen:

1. Rachel Houssin (schilderijen)
2. Cor Knops (boeken)
3. Jan Mattijs van der Woude (hout & meubelen)
4. Liesbeth Louws-Gerritsen (schilderijen & lijsten)
5. Els Schut-Looienga (schilderwerken)
6. René Gerritsen (onderzoeksfotografie)
7. Gotscha Lagidse (metaal & wapenen)
8. Erik Schots (boeken)

Surf naar de website www.aranederland.nl en bekijk de pagina's van de nieuwe collega's.

Overlijdensbericht:

Na jarenlange ziekte met tussenpozen van beterschap is uiteindelijk op 20 juli j.l. Gregor Simoons overleden. Gregor was lijstenmaker te Spankeren en was daarnaast restaurator van geornamenteerde lijsten en meubels. Hij was lid van ARA Nederland sinds 2010. Onze oprechte deelneming aan de familie en vrienden van Gregor.

Nieuwe Registerleden

Een aanbeveling van de Commissie Registerleden aan het bestuur

In het afgelopen jaar hebben we een en andermaal met elkaar gesproken over de procedure ter zake de ‘beoordeling’ van potentiële Registerleden. Het woord ‘beoordelen’ is een zwaar woord en hangt nauw samen met examens, testen e.d. Per slot van rekening gaat het hier om vakmensen die stuk voor stuk in hun meerjarige carrière feitelijk reeds hebben laten zien dat zij het vak beheersen en de daarmee verbonden verantwoordelijkheid voor het erfgoed beseffen. Tegelijk waren we met elkaar van mening dat objectiviteit bij de procedure van groot belang is. Een Registerlid, immers, is een restaurerend lid die zijn of haar sporen heeft verdiend en dat graag wil tonen en vorm geven in het registerlidmaatschap. Enige toetsing is daarom toch nodig en we hebben hierin naar een evenwicht gezocht. Dat heeft al met al langer geduurd dan bedoeld. Niet in de laatste plaats omdat we simpelweg allemaal druk zijn. Maar ook omdat de toelatingsprocedure serieus wordt genomen en het nou eenmaal tijd in beslag neemt dat goed en correct te wegen. Een aantal leden hebben

aangegeven als Registerlid te willen worden opgenomen. Ze hebben een CV en een portfolio ingestuurd waaruit hun opleiding, specialiteit en andere relevante informatie duidelijk werd. Vervolgens is telkens door twee beoordelaars een bezoek gebracht aan het atelier of bij werk elders in uitvoering, waar we met elkaar hebben gesproken over het werk, de attitude en de verantwoordelijkheid die men voelt voor het voortbestaan van de objecten waarvan men tijdelijk – zowel letterlijk als figuurlijk – de toekomst in handen heeft.

Het doet ons genoegen dat we het bestuur kunnen voorstellen de volgende kandidaten met lof op te nemen als registerleden: **Nico Boeijink en Rob Boekel** (schilderijen), **Matteo Visser en Jeroen van Koolwijk** (hout), **Peter Zwaanenburg** (klokken) en **Renate Postma** (sieraden & schilderwerk).

In het bijzonder willen we vermelden dat de heren Boeijink en Boekel zo vriendelijk waren om in het gesprek op locatie inhoudelijk mee te denken over het begrip ‘Registerleden’ en de weg daar naar toe.

Namens de leden van de Commissie Registerleden
Rob Crevecoeur

Algemene Ledenvergadering op 28 oktober te Dordrecht!

De algemene ledenvergadering zal dit jaar gehouden worden op maandag **28 oktober** in de Lutherse kerk te Dordrecht.

Vanaf 10.30 zal er vergaderd worden. Vanaf 12.30 is er een lunch en aansluitend zal het programma vervolgd worden met een tweetal atelierbezoeken in de buurt bij de leden Matteo Visser (hout & meubelen) en Peter Zwaanenburg (uurwerken). Dit programma zal rond 15.00 uur afgesloten worden, waarna liefhebbers nog een drankje kunnen drinken in een nabij gelegen sfeervol café. Nadere informatie worden nog bekend gemaakt. **Maar noteert U het alvast in uw agenda's.**

Art Restorers Association

vereniging voor restauratoren en conservatoren

BESTUURSLEDEN GEZOCHT

ARA Nederland is een groeiende vereniging die graag wat voor haar leden betekent. Dat gaat natuurlijk niet wanneer er geen mensen zijn die hun lidmaatschap wat breder opvatten en bijdragen aan het reilen en zeilen van hun club.

Op de komende Algemene Ledenvergadering draagt het bestuur *Matteo Visser* voor als bestuurslid. Hij is bereid gevonden de taak van penningmeester op zich te nemen. Daarmee zijn in ieder geval de drie 'zwaarste' posten bezet. Statutair echter biedt een ARA bestuur plaats aan vijf bestuursleden (een toestand waar uw voorzitter en secretaris al jaren van dromen). Wij zijn dan ook op zoek naar leden die een handje willen helpen en mee willen denken over de koers die de vereniging gaat varen.

Het ARA bestuur is een even democratische bijeenkomst als onze ledenvergadering. De taken binnen het bestuur worden in overleg verdeeld en alle bestuursleden hebben een gelijke stem bij het tot stand komen van bestuursbesluiten en de verdeling van de bestuurstaken. Iedere democratie heeft haar ups en downs; de voornaamste downer in de geschiedenis van ARA is het gebrek aan deelname van haar leden geweest aan bestuursactiviteiten. In die zin is ARA een vereniging als alle andere. Nu de vereniging echter groeiende is moeten er toch wat leden te vinden zijn die in het bestuur zitting willen nemen.

Het bestuur komt vijf á zes keer per jaar bijeen op momenten die ad hoc gekozen worden. De bulk van het bestuurlijk overleg vindt plaats via e-mail. Zeker voor nieuwe intreders in het bestuur zal dit geen onoverkomelijke belasting zijn, terwijl hun bijdrage aan het bepalen van het beleid wel volledig meetelt. Dat laatste is, nu ARA zich door haar grootte op kan gaan werpen als vertegenwoordiger van zelfstandige restauratoren, niet zonder belang. Dat een discussie over beroepserkenning – om maar een voorbeeld te noemen – niet kan verlopen zonder inbreng van ARA leden, is onlangs gebleken.

Neem dus contact op met het bestuur, geeft U op als kandidaat, en de komende ledenvergadering zal uw kandidatuur aan de leden worden voorgelegd.

Vindt u het bestuurslidmaatschap ondanks het hiervoor genoemde toch een te groot avontuur (...) maar heeft u wel ideeën of vindt u dat de vereniging op een bepaald gebied actief moet worden, wacht dan niet tot een ledenvergadering. Het bestuur van ARA is voor suggesties 24/7 geopend en bevordert het idee van permanente discussie. (E-mail secretariaat: info@aranederland.nl)

Het ARA bestuur.

Ontwikkelingen in het Landschap (deel 3)

Een serie artikelen over beroepserkenning en keurmerken voor restauratoren - door George Boellaard

De beslissing over het Restauratorlidmaatschap

Op maandag 8 juli heeft de Autoriteit Consument en Markt (de voormalige Nederlandse Mededingingsautoriteit) een voorlopig einde gemaakt aan haar interventie op de markt voor de restauratie van roerend erfgoed. Dit gebeurde met een beslissing op de besluitaanvraag die door de schrijver dezes op 28 augustus 2012 ingediend is. In die besluitaanvraag werd gewezen op het feit dat de erkenningsregeling van Restauratoren Nederland in strijd was met artikel 6 van de mededingingswet en daarom nietig verklaard diende te worden. In de brief die ik op 9 juli ontving schreef de ACM het volgende:

“Bij brief van 27 februari 2013 is namens de vereniging RN te kennen gegeven dat RN de door de NMa genoemde mededingingsrechtelijke bezwaren wil wegnemen en tot aanpassing van de regeling(en) betreffende het restauratorlidmaatschap zal overgaan. Bij brief van 27 maart 2013 werd namens RN bevestigd dat de uitvoering van de regeling(en) betreffende het restauratorlidmaatschap is beëindigd.”

“Zoals hierboven is aangegeven, heeft RN haar regeling(en) betreffende het restauratorlidmaatschap ingetrokken. Daarmee is het object van uw klacht opgehouden te bestaan. Anders gezegd: dat deel van uw besluitaanvraag is inmiddels geëffectueerd. Om die reden sluit ACM de behandeling van uw klacht af. Bij brief van 5 juli 2013 heeft RN aan ACM bericht voornemens te zijn om zich, samen met de leden en met gebruikmaking van kennis en ervaring uit het veld, te beraden op de mogelijkheid en wenselijkheid van een nieuwe toelatingsregeling.

*Voorts heeft RN in die brief nogmaals bevestigd dat de voormalige toelatingsregeling van RN is stopgezet. Er is volgens RN thans geen sprake van onderscheid tussen leden, anders dan met betrekking tot hen die als behoudsmedewerkers, studenten en geassocieerd leden zijn gekwalificeerd. **RN heeft daarbij aangegeven zo spoedig mogelijk de statuten, het huishoudelijk reglement en de informatie op haar website te corrigeren wat betreft de verwijzingen naar de voormalige toelatingsregeling.** Brief ACM 8 juli 2013*

Met de in deze en andere brieven vastgelegde toezeggingen is het keurmerk “restauratorlid” van Restauratoren Nederland effectief uit de markt verwijderd. Dat wil niet zeggen dat opdrachtgevers niet langer de vrijheid hebben om het lidmaatschap van Restauratoren Nederland als ‘kwaliteitseis’ bij opdrachten te stellen. De ACM ziet alleen toe op naleving van de mededingingswet, dat wil zeggen faire concurrentie omstandigheden; de vrijheid van consumenten en opdrachtgevers om aan te schaffen wat zij willen, wordt daardoor niet aangetast. Het is slechts zo, dat Restauratoren Nederland niet langer een onderscheid mag maken tussen haar leden op grond van een toelatingsprocedure, zoals in de brief staat. Kortom, iedere inschrijver op de procedure om restauratorlid te worden, is weer gelijk aan alle anderen. Alle tot op heden verrichte keuringen – en de op grond daarvan door de voorzitter van RN ondertekende certificaten – zijn niet langer geldig. Ook zal afgezien moeten worden van het gebruik van het RN logo op briefpapier of website. Dat de leden van RN zich lid van Restauratoren Nederland mogen blijven noemen, spreekt voor zich, dat zijn zij nu eenmaal, maar ook hier geldt dat daaraan geen speciale status kan worden ontleend.

De Besluitaanvraag

De besluitaanvraag werd op 28 augustus 2012 ingediend. Normaliter volgt op een besluitaanvraag binnen twee maanden een uitspraak. Uiteindelijk is die termijn drie maal verlengd tot uiteindelijk 9 juli 2013. De eerste keer werd verlengd tot 28 december omdat de toenmalige NMa aangaf dat het een complexe markt betrof en zij meer onderzoek wilde doen. Daarna is er nog tweemaal verlengd ‘omdat er ontwikkelingen waren’. Die ontwikkelingen hielden in dat er inmiddels overleg was gestart tussen de jurist van Restauratoren Nederland en de Autoriteit Consument en Markt en daarin gesproken werd over aanpassingen aan de erkenningsregeling van RN. Vroeg in dit onderhandelingsproces was echter al duidelijk dat er mededingingsrechtelijke bezwaren waren tegen het restauratorlidmaatschap.

“Op 12 december 2012 hebben vertegenwoordigers van de NMa een gesprek gevoerd met bestuurders van RN. Hierbij zijn de mogelijke fricties van de Regelingen(en) betreffende het restauratorlidmaatschap van RN met het kartelverbod besproken. Bij brief van 14 december 2012 zijn de essenties van het NMa standpunt ook schriftelijk aan het bestuur van RN meegedeeld.” Brief ACM 30 mei 2013

Terwijl in december vorig jaar al duidelijk was dat het restauratorlidmaatschap geen toekomst had en de gedane keuringen onwettig zouden zijn, gebruikte het bestuur van Restauratoren Nederland de verlenging van de procedure om de Overgangsregeling Toelatingsprocedure zo goed en zo kwaad als dat ging tóch te voltooien. Pas op 4 april 2013 ging er een bericht uit naar de leden dat de oude regeling ‘restauratorlid’ werd stopgezet. In een adem door werd een aangepaste regeling aan de leden van RN aangekondigd: *“De NMa vraagt RN om de aangepaste regeling op korte termijn aan haar voor te leggen en stelt dat de herzieningen op korte termijn van kracht moeten worden.”* Dat laatste was natuurlijk suggestief, omdat de NMa niet om keurmerken of erkenningsregelingen vraagt, maar deze slechts beoordeelt op conformiteit met de mededingingswet. *“De NMa eist dat de toelatingsprocedure op korte termijn voldoet aan de voorwaarden zoals omschreven in de Richtsnoeren. Dat betekent dat de nieuwe regeling al tijdens de ALV van donderdag 27 juni in stemming moet worden gebracht.”* Dit was natuurlijk een aperte leugen, omdat, alweer, de NMa zulke eisen niet stelt. Het was het bestuur van Restauratoren Nederland er kennelijk heel wat aan gelegen de indruk te wekken dat een nieuwe regeling *onder druk van de NMa* door de leden goedgekeurd moest worden. Ook werd de schijn gewekt dat de ‘nietige’ oude regeling naadloos zou overgaan in een ‘aangepaste’ nieuwe. Terwijl de NMa niet bereid was welke keuringsresultaten dan ook uit de oude regeling te erkennen, wekte het RN bestuur de indruk dat de overgang van het restauratorlidmaatschap naar een nieuwe regeling niet meer dan een administratieve kwestie zou zijn.

“Bij brief van 27 februari 2013 is namens de vereniging RN te kennen gegeven dat RN de door de NMa genoemde mededingingsrechtelijke bezwaren wil wegnemen en tot aanpassing van de regeling(en) betreffende het restauratorlidmaatschap zal overgaan. Bij brief van 27 maart 2013 werd namens RN

bevestigd dat de uitvoering van de regeling(en) betreffende het restauratorlidmaatschap is beëindigd.

Op 16 mei 2013 ontving ACM een concept-erkenningregeling van Restauratoren Nederland. Vanwege het feit dat RN deze concept-erkenningregeling op 27 juni 2013 ter goedkeuring aan haar Algemene Ledenvergadering wilde voorleggen, heeft ACM binnen twee weken na ontvangst schriftelijk een mededingingsvisie op die concept-erkenningregeling gegeven. Een kopie daarvan ontvangt u hierbij als bijlage (brief d.d. 30 mei 2013).” Brief ACM 8 juli 2013

RN Erkend Restaurator: een dilemma?

Op 5 juni ontvangen de leden van RN de stukken die bij een nieuwe conceptregeling horen. Oorspronkelijk zou het *“Restauratorlid Nieuwe Stijl”* genoemd gaan worden, maar in de stukken die de leden ontvangen is uiteindelijk sprake van *“RN Erkend Restaurator”*.

Let op het bordje Nooduitgang.

In de begeleidende uitnodiging voor de informatieavond die aan de Algemene Ledenvergadering van 27 juni voorafgaat (de vergadering waar, *omdat de NMa dat eist*, gestemd moet gaan worden over een nieuw keurmerk) wordt al duidelijk dat er barstjes zitten in het nieuwe concept. Er wordt in de uitnodiging ge-rept over: *“...de dilemma’s die daarbij spelen.”* De brief die de ACM op 30 mei aan de jurist van het RN bestuur verstuurd heeft inmiddels ernstige mededingingsrechtelijke bezwaren gemeld; ook in deze nieuwe regeling van Restauratoren Nederland. Wanneer de informatieavond aanbreekt blijkt dat het bestuur de plannen voor een nieuw keurmerk heeft opge-

schort. Op de agenda van de Algemene Ledenvergadering van 27 juni ontbreekt het voorstel RN Erkend Restaurator dan ook. *Ondanks het feit dat de NMA zo'n regeling eiste*, om het ietwat cynisch uit te drukken.

De Brief van de Autoriteit Consument en Markt van 30 mei 2012: interessante nieuwe gezichtspunten op de restauratiemarkt en aanverwante zaken.

De Autoriteit Consument en Markt, de opvolger van de voormalige NMA, heeft o.m. als opdracht toe te zien op naleving van de mededingingswet. Artikel 6 van die wet formuleert het zogenaamde 'kartelverbod' door beperkingen op te leggen aan de afspraken die ondernemers met elkaar mogen maken; indien die concurrentiebeperkend zijn kunnen die in strijd met artikel 6 worden gevonden. Op die manier is het afspreken van een onnodig concurrentiebeperkend keurmerk ook strijdig met de wet. In deze zin wordt in de brief van 30 mei dan ook het volgende opgemerkt in relatie tot het restauratorlidmaatschap: *"...dat alle besluiten die onder de voorgaande erkenningsregeling zijn genomen naar alle waarschijnlijkheid geen enkele juridisch relevante waarde hebben, ervan uitgaande dat die regeling strijdig met art. 6, eerste lid, Mededingingswet en dientengevolge nietig is."* Brief ACM 30 mei 2013. Soortgelijke bezwaren kwamen ook op in relatie tot het nieuw door RN voorgestelde keurmerk "RN Erkend Restaurator".

Wij, restauratoren, zijn gewend ons vak nogal wollig aan te prijzen. Niet zelden spreken wij onder elkaar, op onze website of tegenover klanten, over vakmanschap, kwaliteit en ethiek. Dat zijn termen die voor ons vaak wel duidelijk lijken te zijn, maar die wanneer wij iets verder door discussiëren al snel aan objectieve waarde inboeten. Wanneer je al een tijdje in het vak zit weet je wat kwaliteit is, en een goede vakbroeder zal je wel begrijpen, maar wanneer je aan iemand buiten het vak uit moet leggen wat kwaliteit is, dan heb je onverwacht veel woorden nodig. Dat is omdat 'kwaliteit' een moeilijk in woorden te vangen begrip is. Net als 'kwaliteit' zijn 'vakmanschap' en 'ethiek' uiteindelijk vage begrippen die hun 'betekenis' vaak pas krijgen in het gesprek dat je voert, en dat bedoel ik letterlijk. Dat betekent dat je soms met iemand in gesprek kunt zijn en denkt het met elkaar eens te zijn; om pas later te ontdekken dat je met 'ethiek, vakmanschap en kwaliteit' iets anders be-

doelt dan je gesprekspartner. In die zin is het verschrikkelijk interessant om te zien hoe de juridisch geschoolde buitenstaanders van de ACM een koele blik geworpen hebben op zaken die in de restauratiewereld spelen. Een koele blik die voor ons, die al jaren in het wereldje zitten, niet meer mogelijk is. Wanneer we alle perikelen rond keurmerken aan ons voorbij laten trekken en de restauratiewereld zo wijs is de opgedane lessen op te pikken, denk ik, dat voor de toekomst hier ook de grootste vooruitgang geboekt kan worden. Laten we profiteren nu er hier eens iets echt nieuws gezegd wordt.

Waar waren dan zoal 'nieuwe' opmerkingen over in de brief van 30 mei van de ACM die het nieuwe keurmerk RN Erkend Restaurator woog en te licht bevond? De meest belangwekkende vond ik die welke betrekking hadden op de onderworpenheid van Restauratoren Nederland aan de Europese restauratorenvereniging E.C.C.O.

"Eisen als opgenomen in de Ethische Code van E.C.C.O."

"Op meerdere plaatsen wordt verwezen naar de normen of eisen van de Ethische Code van E.C.C.O. Daartegen bestaan twee hoofdbezwaren:

1. Deze normen, vereisten, geboden en verboden (zoals opgesomd in de Ethische Code) lijken soms niet realistisch en/of niet uitvoerbaar. Maar ze zijn vooral vrijwel allemaal open geformuleerd en daardoor ronduit (te) vaag. Een (potentiele) aanvrager weet daarom niet:

a. aan welke eisen precies hij dient te voldoen om als RN erkend restaurator te worden aanvaard;
b. wat er van hem zal worden verwacht, zodra hij door RN is erkend als restaurator.

2. De "Ethische Code" vormt een onderdeel van het geheel aan "Professional Guidelines" van E.C.C.O. Deze Professional Guidelines bestaan uit drie delen (I, II en III), waartussen kruisverwijzingen bestaan. De Professional Guidelines zijn te beschouwen als een samenhangend geheel van doelstellingen, normen en eisen. Daarin staat dat een "conservator-restorer" minstens een universitaire master-opleiding dient te hebben (" ... minimum level for entry in the profession should be at Master's level"). Deze eis wordt ook herhaald. Dit betekent dat een restaurator die zelf geen universitaire opleiding heeft afgerond en die een

erkenning bij RN aanvraagt door deze eis in feite wordt verplicht te verklaren en te onderschrijven dat hij eigenlijk voor het vak en dus voor zijn handelsactiviteiten niet voldoende is opgeleid.

Dit lijkt een onmogelijke, niet-redelijke eis die bovendien in tegenspraak is met andere eisen van de conceptregeling. Ook staat deze eis in geen verhouding tot het doel van de conceptregeling of van erkenningsregelingen in het algemeen. In algemeenheid strekken erkenningsregelingen ertoe (potentiele) opdrachtgevers, klanten en afnemers te informeren over het niveau van vakbekwaamheid, serviceniveau, of bijvoorbeeld het niveau van kwaliteit van dienstverlening of productie. Daarbij past niet dat een erkend persoon impliciet aangeeft qua ontwikkeling eigenlijk tekort te schieten.

Het is de ACM bekend dat de Britse evenknie van RN, het International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works (hierna: ICON), juist vanwege de hoge eisen die de organisatie E.C.C.O. heeft vastgesteld, deze eisen niet aan haar leden (de in Groot-Brittannië actieve restauratoren) wilde opleggen. Daarbij werd aangegeven dat vele restauratoren niet een universitair opleidingsniveau hebben maar zeker wel bekwaam zijn. Aansluiting bij de E.C.C.O.-normen zou volgens ICON ertoe leiden dat zeer veel van haar leden ten onrechte niet (langer) als "conservator-restorer" in de zin van de E.C.C.O.-normen kunnen worden aangemerkt.

ICON benadrukte daarbij dat restauratoren actief zijn op uiteenlopende niveaus en dat een gezonde beroepsgroep diversiteit nodig heeft en geen exclusiviteit. Reden voor ICON om zich als (enig) Brits lid uit de Europese organisatie E.C.C.O. terug te trekken.

Op zich deert de normering binnen een organisatie als E.C.C.O. de concurrentie op de Nederlandse markten voor restauratie van voorwerpen niet. Althans niet direct. Doorwerking van die normen in regelingen die direct op de Nederlandse markt betrekking hebben kunnen echter ook in ons land de concurrentieverhoudingen beïnvloeden. Dat was, zoals hiervoor gesteld, deels ook al aan de orde in de eerdere erkenningsregeling van RN. Een deel van de normen in de concept-erkenningregeling lijkt eenzelfde achtergrond te hebben. Het voorschrijven van naleving van de E.C.C.O.-normen zou opdrachtgevers ten onrechte de indruk kunnen geven, dat enkel universitair geschool-

den in staat zijn verantwoord restauratiewerk te verrichten." Brief ACM 30 mei 2013

Op de laatste Algemene Ledenvergadering van Restauratoren Nederland is door mij aan het bestuur van RN gevraagd de brief van 30 mei aan de leden beschikbaar te stellen. Daar werd niet afwijzend op gereageerd, maar er moest over worden nagedacht. U kent dat wel; het zal meegenomen worden in de volgende bestuursvergadering. Die brief zal dus niet snel beschikbaar worden gesteld. En mede niet vanwege het feit dat de artikelen van de Ethische Code van E.C.C.O. "vrijwel allemaal open geformuleerd en daardoor ronduit (te) vaag" worden genoemd. De ACM raakt hier een gevoelige snaar. In een privé communicatie met functionarissen van de ACM die ik had, werd dit gezegd: "Wij zijn dan geen restauratoren, maar wel juristen." En voor juristen zullen de vrijwel voortdurende discussies over ethiek onder (vooral academische ingestelde) restauratoren een toch wel vreemd spektakel zijn. Discussies die soms een substantieel deel van de uiteindelijke restauratie uitmaken en het bestaansrecht van de 'museale' restaurator funderen. Beroepsethiek is niet alleen een manier om de grenzen van de eigen competentie aan te geven, maar markeert ook het onderscheid tussen de professional en de beunhaas, tussen de arts en de kwakzalver, tussen de journalist en de stukjeschrijver. Nee, het is **niet** mijn idee, nu de ACM deze

opmerkingen gemaakt heeft, alle normen maar overboord te zetten. Ethiek heeft wel degelijk een functie. Maar enig beraad op onze heilige huisjes is misschien wel op zijn plaats. Ook binnen de Commissie Standaarden en Ethiek van Restauratoren Nederland (waar ik lid van ben) wordt de ethiek van E.C.C.O. verouderd en extreem gevonden, een overblijfsel uit de tijd dat slechts in museale kringen over ethiek nagedacht werd en er in deze beschermde omgeving 'ethische codes' opgesteld konden worden. Nu echter deze museale traditie haar gezag ook over de rest van de markt wenst te verspreiden, stuit de vaagheid en openheid van haar manier van denken op juridische grenzen: dat is interessant. Misschien moet men in Restauratorenland net als in de medische wereld zich eens beraden op een ethiek die wat meer toegesneden is op de vraag vanuit de markt. Of de 'zorgvraag' zoals man het in de artseneij noemt. Dat kan beslist wat minder vaag dan de Europese restauratorenvereniging het nu doet.

De eis van 10 jaar werkervaring indien geen restauratie-opleiding is afgerond

Een ander interessant punt in de brief van de ACM is de aandacht die er geschonken wordt aan de door RN voorgestelde ervaringsnorm. Die norm was voor het restauratorlidmaatschap maar liefst 15 jaar, de hoogste die men bij de NMa gezien heeft, en volgens mij een norm waaruit minachting voor praktijkervaring blijkt. Voor het nieuwe keurmerk RN Erkend Restaurator was het bestuur van RN bereid (als tegemoetkoming aan mededingingsrechtelijke bezwaren!) de ervaringsseis te laten zakken tot 10 jaar. Dit werd nog steeds teveel gevonden.

"Dat RN een zeker onderscheid in haar regeling wil aangeven tussen de achtergrond van de door haar erkende restauratoren en niet-erkende restauratoren is begrijpelijk. Er dient wel een redelijke verhouding te zijn tussen de vereisten en het doel of de doelen van de regeling. Terwijl het doel of de doelen van een erkenningsregeling zelf natuurlijk ook in verhouding dienen te staan tot heersende kenmerken, verhoudingen en verwachtingen op de relevante markten, zowel aan de kant van de aanbieders als aan de kant van de vragers.

De eis van tien jaar werkervaring lijkt daarbij te lang, gelet op de Nederlandse marktstructuur, waarvan de

hoofdpijnen hiervoor bij de Marktkenmerken zijn aangegeven. Er bestaat in Nederland thans alleen nog de universitaire opleiding "Conservering en Restauratie van cultureel erfgoed" aan de Universiteit van Amsterdam. Deze opleiding kent een gelimiteerd aantal opleidingsplaatsen. Het aantal personen dat als gediplomeerd restaurator de markt kan betreden is daardoor uiterst gering en dat zal zo blijven. Dit, in combinatie met de in Nederland zeer geringe aantallen restauratoren, maakt dat een werkervaringseis van 10 jaar te lang is. Het zal kunnen leiden tot een te geringe toetreding tot de restauratiemarkten.

Ter vergelijking: organisaties in bijvoorbeeld België (BRK-APROA: zes jaar werkervaring), Frankrijk (FFC-R minimaal zes jaar werkervaring) of Groot-Brittannië (bij ICON aangesloten vakorganisaties: 3, 5, 7, of 10 jaar werkervaring afhankelijk van het betrokken vakgebied), stellen (ook) aanmerkelijk kortere werkervaringstermijnen die hier redelijk en passend lijken.

De Duitse organisatie VdR stelt een werkervaringseis van tien jaar. Hierbij dient evenwel te worden meegewogen, dat Duitsland, anders dan Nederland waar alleen de UvA een studie restauratie kent, wel een behoorlijk aantal restauratieopleidingen heeft, en ook van uiteenlopend niveau. Hierdoor is er een, ook relatief gezien, grotere aanwas van op de markt toetredende restauratoren mogelijk dan in Nederland het geval is." Brief ACM 30 mei 2013

Opmerkelijk is dat ook hier de ACM om zich heen kijkt, terwijl Restauratoren Nederland dat blijkbaar nog nooit gedaan heeft. En terwijl RN in de traditie van E.C.C.O. zoekt naar een 'one size fits all' norm voor alle restauratiedisciplines, vestigt de ACM de attentie op de mogelijkheid de ervaringsseis per vakgebied te variëren, zoals de bij ICON aangesloten restauratorenverenigingen doen.

Het werpt de vraag op of een vereniging als Restauratoren Nederland wel voldoende toegesneden is op de eisen die de diversiteit van de markt en het erfgoed stellen? Het vast blijven houden aan de opleidingseisen van E.C.C.O. is een uiting van die beperking.

CONCLUSIE

Het bestuur van Restauratoren Nederland zal werk moeten gaan maken van de aan de ACM gedane

toezeggingen. Het overgrote deel van de leden van Restauratoren Nederland is nog niet op de hoogte gebracht van de toestand waarin de vereniging geraakt is. De leden die op de informatieavond van 13 juni geweest zijn kunnen het een en ander vermoeden, de leden die op de ALV van 27 juni geweest zijn weten iets meer. Op die ALV zijn harde woorden gesproken en is al weer veel beloofd, maar vooralsnog komt er weinig geluid uit het bestuur van RN. Het wachten is op een brief aan de leden.

Op de ALV van RN werd van achter uit de zaal een goede vraag gesteld, die ik maar gedeeltelijk heb beantwoord. Een jonge vrouw vroeg zich af hoe ik zover had kunnen gaan een klacht in te dienen tegen mijn eigen vereniging? Was er binnen de vereniging dan geen manier geweest om de bezwaren aanhangig te maken? Nee, die mogelijkheid was er niet. Twee jaar geleden was er een RN bestuur dat zei unaniem van mening te zijn dat het keurmerk onafhankelijk moest worden ondergebracht en RN slechts één soort van leden moest overhouden. Dit was toen een positieve stap in het tripartiet overleg tussen Het Restauratorenregister, Restauratoren Nederland en ARA Nederland. Het bestuur dat daarna kwam zette echter alles op alles om een ondeugdelijke en partijdige (en concurrentiebeperkende) toelatingsregeling te

voltooien en onttrok zich pardoos aan het tripartiet-overleg. In het kader van die politiek van doorzetten werden ook alle verzoeken om een jurist te raadplegen in de wind geslagen of genegeerd. De leden van RN waren in groot overtal bereid het bestuursbeleid te aanvaarden omdat het merendeel zich slechts druk maakte om hun restauratorlidmaatschap of gewoon onverschillig was. Na hen de zondvloed. Maar ik heb zo'n drie jaar geleden een belofte gedaan aan iemand die ik in de praktijk heb opgeleid en die met geen mogelijkheid meer op tijd aan de ervaringseis van 15 jaar zou kunnen voldoen. Een uitstekende restauratrice. Ik heb haar gezegd dat ik zou doen wat ik kon, en dat ook zij restauratorlid zou mogen worden. Het is wat anders uitgekapt dan dat: *nu mag niemand zich meer restauratorlid noemen*. Ik ben hoe dan ook tevreden. Voorlopig is de restauratiemarkt weer even van een concurrentiebeperkend keurmerk af.

Wie meer wil lezen; onder andere de brieven van de Autoriteit Consument en Markt zijn beschikbaar gesteld op mijn blog.

<http://hetkleinegallischedorp.blogspot.nl>

drs. George Boellaard (secretaris ARA Nederland en lid Commissie Standaarden en Ethiek van RN.)

ARA secretariaat:

Vogelenzangstraat 34 – 3

1058 ST Amsterdam

info@aranederland.nl